

"Forsvarets Friem"
Február 1990

SIVIL OG MILITÆR MOTSTAND

Hjemmefront og utefront gjennom fem år

Okkupasjonen var ikke et år gammel før militære motstandsgrupperinger hadde grodd fram over store deler av landet, med sentrum på Østlandet og i Oslo.

Her ble Milorgs militære råd dannet våren 1941 - godkjent av Regjeringen 20. november 1941.

1941 og 1942 kan vi kalle pionerfasen i Milorgs historie. Man ventet en snarlig invasjon. Sikkerheten i arbeidet var preget av dette og mangel på illegale erfaring.

I løpet av 1942 ble det gjennomført en omlegging i retning av mindre enheter - distrikter - og Milorg ble gitt et klarere geriljapreg. Det var likevel aldri tale om noen frittstående, offensiv angrepsstyrke: Milorg skulle bidra i en frigjøringsfase.

Kompani Linge

Parallelt virket Storbritannia gjennom sin organisasjon Special Operation Executive (SOE) med norske agenter - Kompani Linge - i Norge.

Det skapte en del friksjoner. Brite ne ønsket nemlig en aktiv krigføring,

inkludert sabotasje, i Norge. Men i løpet av 1943 var samhandlingen mellom Milorg og SOE nesten problemfri, og de siste to år ble både våpen og instruktører sendt inn fra Storbritannia til det som fra våren 1944 kom til å hete Hjemmestyrkene (HS).

Felles strategi

Forbindelsen mellom Utefront og Hjemmefront var verken bokstavelig eller på det mentale plan problemfri. Men fysiske og psykiske stengsler ble ryddet til side og fram mot andre halvpart av krigen var de største hindre overvunnet.

En tilsvarende problemfase eksisterte også mellom den sivile og militære motstandsledelse. Selv om Milorg var tilbakeholden både når det gjaldt våpen og sabotasje, gikk deres forsiktige planer likevel for langt for ledelsen av den sivile motstand, Sivorg.

Men ikke minst for å hindre at aktivitetshungrige hjemmestyrker skulle la seg tiltrekke av kommunistenes kamp-linje, var det nødvendig med en felles strategi.

Etter fem år i utlendighet, kunne kong Haakon VII hilse triumferende til det norske folk igjen 17. juni 1945.

Foto: NTB

Samlet ledelse

I løpet av 1943 og begynnelsen av 1944 framsto den norske motstandsledelsen som en enhet. Perspektivet ble forlenget, man ventet ingen rask avslutning på krigen.

I kampen mot nazimyndighetenes mobiliseringsplaner for norsk ungdom våren 1944, framstod Sivorg og Milorg utad for første gang med en felles Hjemmefrontens Ledelse (HL). Gjenn-

om en kombinasjon av en militær og en sivil komponent, representert ved sabotasje og paroler, ble disse mobiliseringsplanene slått tilbake.

Tredje og siste fase i Milorgs historie var væpningen siste krigsåret og selve frigjøringen. Samlet hadde HL 40 000 jegere i mai 1945.

Av ARNFINN MOLAND

Kapitulasjonen ikke total

Tre dager etter Kongens og Regjeringens avreise til Storbritannia, kapitulerte de norske styrkene i Norge.

I stedet for den internasjonale standardformuleringen «zu Land, zu Wasser und in der Luft», som omfatter alle styrker, ble spesialformuleringen «die gesamten Norwegischen Streitkräfte» brukt i avtalen av 10. juni 1940 for Norge.

Kapitulasjonen var altså ikke total, den gjaldt ikke enheter utenfor Norge eller marinen og flyvåpenet. Norge var fremdeles i krig med Tyskland, og dette

var grunnlaget for de som tidlig syslet med tanken om fortsatt motstand mot okkupasjonsmakten.

Sommeren 1940 var det en utbredt nederlagsstemning i landet. Parolen om at «hjulene må holdes i gang» preget samfunnslivets fleste områder, også viljen til samarbeid med okkupasjonsmakten.

Stortingets president-skap sviklet i sin ettergiv- enhet og Regjeringen stod lavt i kurs på grunn av det ansvar den ble tillagt, rett eller galt, for den situasjon landet var kommet opp i.

Tyskland hadde ennå ikke vist jernneven i Norge og forsøkte bevisst å vinne befolkningens gunst.

Ganske tidlig kom den så legendariske «isfron- ten» mot Nasjonal Samling og den like kjente «hold- ningskampen». Det gav opphav til president Roo- sevelts utsagn: «Look to Norway: Den lille okkuper- te kulturasjonen Norge, representert ved hjem- skole og kirke, sa nei til å få sine ideologiske bæ- rebjelker skiftet ut med tan- kegods som var oss frem- med.

RADIOSENDINGER

Ira Eng- land fikk man ikke lov å lytte til. Men mange hjem- te likevel et radiopparat. Fra sitt skjulested ble de så i all framtid og hadde og vinner sitert seg sammen rundt de kostelige apparatene for å hø- re nyheter om krigen fra England.

Foto: NORGES HJEMMEFRONTMUSEUM